

"Marstrand var det stora smugglarcentrat"

Smugglare och en miljöstrid i Bohuslän?

Ja, det var så stora bekymmer att kungen fick gripa in.

Gunhild Arby har skrivit en barnbok om historia som glömts bort.

1 Vad handlar boken "Moln över Silverkusten" om?

– Den 12-åriga flickan Elsa som tampas med farliga smugglare under den stora sillstriden på 1700-talet i Bohuslän. Hon är föräldralös men bor hos sin gammelfaster längst ute på västra Tjörn.

2 Smuggling?

– Ja, Marstrand var det stora smugglarcentrat på den tiden. Jag vill inte avslöja vad de smugglade men det är inte det man tror.

3 Hur mycket är hämtat från verkligheten?

– Jag har försökt ta reda på så mycket som möjligt om den här perioden i Bohuslän och bland annat miljöstriden är verklighet. Mycket fakta har jag hämtat från forskning, artiklar och böcker. Boken är en blandning mellan fiction och fakta kan

10 FRÅGOR

ÅLDER: 58 år i dag.

YRKE: Frilansjournalist, specialiserad på miljö och kultur.

BOR: I Stockholm, uppväxt i Svanesund på Orust.

AKTUELL: Debuterar som barnboksförfattare med boken "Moln över Silverkusten".

man säga, faction.

4 Hur var det i Bohuslän på den tiden?

– I slutet av 1700-talet strömmade sillen till som aldrig förr och det blev guldgrävarstämning i Bohuslän. Folk vallfärdade hit för att tjäna pengar. Man fick så mycket sill att man inte kunde salta in allt. Istället anlades massor med trankokerier. Tran är den feta silloljan, och den blev en jättelik export-succé. Den lyste till exempel upp gatlyktorna i Paris och London.

5 Hur blev det ett miljöproblem?

– När man kokade tranet blev det en massa sillrens över som kastades rakt ut i vikar och hav. Det stank, grundade upp hamnarna och

förstörde de vikar där fisken lägger sin rom och söker sin föda. Kungen, Gustav III, sa då att trankokerierna måste flyttas eller läggas ned. Det blev väldiga protester och det slutade mer eller mindre med att frågan rann ut i sanden. År 1809 försvann sillen och problemet löste sig naturligt.

6 Kan man dra några paralleller till dagens miljöproblem?

– Det liknar problemen vi har idag med övergödning. Men idag är det kväve och fosfor från jordbruk, hushåll, industri och trafik, som göder haven.

7 Kan man känna igen sig i platserna i boken?

– Ja, flera! Trankokeriet på västra Tjörn fanns på

riktigt. Sundsby säteri ligger på Tjörn och ja, hela Marstrand förekommer förstås i flera kapitel. Man skulle kunna göra samma resa som flickan i boken.

8 Växte du upp på Orust?

– Ja, i Svanesund. Där fick jag en stark närhet till naturen eftersom jag växte upp 30 meter från fjorden. Släkten finns ännu kvar där.

9 Varför en barnbok?

– När jag ramlade över historien blev jag så häpen över att jag inte fått veta något om detta i skolan. Till slut hade jag så mycket material att jag kände att jag var tvungen att göra något av det.

10 Vad hoppas du kunna uppnå med boken?

– Jag hoppas förstås att bokens läsare får lust att ge sig ut och upptäcka det bohuslänska landskapet. Kustnaturen är så speciell. Och landskapet så länkat till historien. Vill man utveckla kustsamhällena på ett bra sätt måste man ha kunskap om det.

Emelie Svensson
emelie.svensson@gt.se

SKRIVER OM HEMTRAKTER. Gunhild Arby växte upp i Svanesund på Orust, men flyttade till Stockholm för att plugga. Nu skriver hon om sitt barndomslandskap.

Foto: MAGNUS ARONSON